

De wereld van gisteren

Een flink autobiografisch boek van de Oostenrijkse schrijver. Ik las het in pocketuitgave, de lettertjes heel klein en dan toch nog dik 400 pagina's. In dit boek beschrijft Stefan Zweig zijn leven dat begint aan het einde van de negentiende eeuw en eindigt door suicide in 1942. Daarmee beschrijft hij een van de belangrijkste perioden uit de wereldgeschiedenis, waarin zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog begon.

Hij beschrijft hoe aan het einde van de negentiende eeuw de mensen optimistisch waren. Op technisch gebied en economisch en sociaal ging de wereld vooruit. Op een of andere manier heeft dat de mensen ook in slaap gesust. Men was heel naïef toen de oorlog begon. Ze dachten aan beide kanten dat ze eventjes een paar dagen zouden vechten en dat het dan wel afgelopen zou zijn. Soldaten gingen zingend de oorlog in. De aanleiding was eigenlijk ook niet eens zo belangrijk: de moord op de Habsburgse kroonprins, die niet eens populair was. Zweig heeft ook in andere geschriften verteld dat de hele wereld op spanning stond. Het was of die spanning eruit moest. Het was maar een heel kleine stap naar die oorlog.

Na de Eerste Wereldoorlog was men niet meer zo naïef. De wereld wist hoe wreed oorlog was en hoeveel schade er door werd aangericht. Maar ja, Oostenrijk en Duitsland waren de verliezers van de oorlog en moesten betalen, in de twintiger jaren was er een gierende inflatie. Volgens Zweig was er ook ineens een enorme losbandigheid en werden tot dan toe geldende waarden losgelaten. Vanaf 1924, het einde van de inflatie, en tot aan 1933, Hitler aan de macht, waren de mooiste jaren voor hem en voor heel veel mensen in Europa. Maar toen kwamen de fascisten en bloeide het nationalisme op. Helaas, we zien het nu ook weer opkomen.

Hij vertelt hoe nationalisten en fascisten opkwamen en zich organiseerden. Hij laat zien hoe Hitler en zijn volgelingen telkens over de schreef gingen met geweld of antidemocratische ingrepen. Elke keer werden die misdaden door de vingers gezien of weer 'goedgemaakt' waarna er weer een volgende overschrijding werd gepleegd. Eigenlijk zoals we het nu ook zien bij Trump: het afbreken van de democratie, de pers, de rechterlijke macht, gratie geven aan antidemocratische misdadigers. Over de grens gaan en kijken wat er van deze misdaden mag blijven van de rechter en van het parlement.

Uiteindelijk vlucht Zweig naar Londen. Hij verliest zijn paspoort en wordt statenloos, waar hij toch wel even van on der indruk is. Hij voelt zich juist apolitiek, wereldburger, pacifist, pro-Europees in een tijd dat de EU er nog lang niet was. Hij was joods en ook daarom voelde hij zich opgejaagd. Zijn verhaal eindigt op het moment dat de Tweede Wereldoorlog begint.

Hij beschrijft tientallen ontmoetingen met wereldberoemde personen, zoals Sigmund Freud, Richard Strauss, Gorki en nog een heleboel mensen die in zijn tijd streden voor de Europese gedachte, tegen oorlog en tegen nationalisme.

Dit boek moet iedereen eigenlijk lezen. Je begrijpt beter waarom Europa twee keer een wereldoorlog veroorzaakte. Tegelijk werpt dit boek over een tijdperk van honderd jaar geleden een verhelderend licht op de huidige tijd, waarin we opkomend nationalisme en fascisme weer toelaten en zelfs toejuichen. Het zou me niet verbazen als hij dit werk aan ons heeft nagelaten om ervan te leren. Hij pleegde in 1942 zelfmoord.

Schrijver

[Zweig, Stefan](#)

Jaar uitgebracht

1944

Jaar gelezen

2025

Genre

Non-fictie

Informatie

[Humanistische canon](#)

Trefwoorden

[autobiografie](#)